

თავი 8

უფლებები და თავისუფლება

დაწყებითი საფეხური

ჩემი უფლებები - შენი უფლებები

8.1 სურვილები და საჭიროებები: რა არის ჩემთვის მნიშვნელოვანი?

მოსწავლეები სწავლობენ, განასხვავონ საკუთარი სურვილები მათი ძირითადი საჭიროებებისაგან

8.2 ადამიანის უფლებები: რას გვამცნობს ისინი?

მოსწავლეები თავიანთ საჭიროებებს განიხილავენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მუხლების მიხედვით

8.3 კვლევა: რას ფიქრობს ხალხი ჩვენ გარშემო და რა იციან მათ

მოსწავლეები ატარებენ მცირე კვლევას ადამიანის უფლებების შესახებ

8.4 ადამიანის უფლებები ცოცხალია!

კვლევის შედეგების წარმოდგენა და მათი განხილვა

თავი 8: ძირითადი ცნება - „უფლებები და თავისუფლება“ (დაწყებითი საფეხურისათვის)

ინფორმაცია მასწავლებლებისათვის: ადამიანის უფლებები: რა არის მნიშვნელოვანი ჩემთვის? შენთვის? სხვებისათვის?

ადამიანის უფლებები, ზოგადად, განიხილება, როგორც ადამიანის განუყოფელი და ბუნებრივი უფლებები, რომელთა გარეშეც ჩვენ ვერ განვვითარდებოდით, როგორც ადამიანები.

ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები საშუალებას გვაძლევს, მოვახდინოთ ჩვენი პიროვნებების სრული რეალიზება და გამოვიყენოთ ჩვენი ადამიანური მახასიათებლები, ჩვენი ინტელექტი, ტალანტი, ჩვენი შეგნება; ისინი აგრეთვე საშუალებას გვაძლევს, დავიკმაყოფილოთ ჩვენი სულიერი თუ სხვა საჭიროებები და მოთხოვნები. ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები ეფუძნება ადამიანის მზარდ სწრაფვას ყოფისაკენ, სადაც ყოველი ადამიანის განუყოფელი ღირსება და ღირებულებები სათანადოდ არის დაფასებული და დაცული.

წინამდებარე თავში მოცემულია ძირითადი ინფორმაცია ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლებისათვის, რომელთა მიზანსაც წარმოადგენს მოსწავლეებში ადამიანის უფლებათა ღირებულებების შესახებ ცოდნისა და ინფორმირებულობის დონის ამაღლება ისევე, როგორც მოსწავლეთა ინფორმირება იმ თანაზიარობისა და უნივერსალურობის ცნებების შესახებ, რომლებსაც ადამიანის უფლებათა სტანდარტები ეფუძნება. მოცემული მასალა მხოლოდ საბაზო მასალას წარმოადგენს, რომელიც შევსებული და გამდიდრებული უნდა იქნეს შემდგომი კვლევისა და შესწავლის საშუალებით და/ან ხელმისაწვდომი სახელმძღვანელოებისა და აუდიო-ვიზუალური მასალის გამოყენებით. ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ წინამდებარე სახელმძღვანელოში მოწოდებული მასალა, მსოფლიოს მრავალ და განსხვავებულ კულტურაში, სწავლების ყველა დონეზე,

გამოყენებული იქნება ადაპტაციისა და განვითარების მიმდინარე პროცესის საწყის ეტაპზე.

გაერთიანებული ერების მიერ ინიცირებული, ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ათწლეულის (1995 – 2004 წლები) სამოქმედო გეგმაში, ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება განმარტებულია, როგორც: „იმგვარი სწავლებისა და ინფორმაციის გავრცელების მცდელობა, რომლებიც მიზნად ისახავს ადამიანის უფლებათა სფეროში საყოველთაო კულტურის დამკვიდრებას ცოდნისა და უნარ-ჩვევების გადაცემისა და დამოკიდებულებათა ფორმირების გზით“, რომელიც მიმართული უნდა იყოს:

(ა) ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა მიმართ პატივისცემის განმტკიცებისკენ;

(ბ) ადამიანის პიროვნებისა და მისი ღირსების გრძნობის სრულყოფილი განვითარებისკენ;

(გ) ურთიერთგაგების, ტოლერანტობის, სქესთა თანასწორობისა და ყველა ერს, მკვიდრ ხალხსა და რასობრივ, ეთნიკურ, რელიგიურ და ეროვნულ ჯგუფს შორის მეგობრობის ხელშეწყობისკენ;

(დ) ყველა ადამიანისთვის თავისუფალი საზოგადოების ცხოვრებაში ქმედითი მონაწილეობის შესაძლებლობის მიცემისკენ;

(ე) მშვიდობის დაცვის სფეროში გაერო-ს მოღვაწეობის ხელშეწყობისკენ.“
(ამოღებულია ადამიანის უფლებათა სფეროში განათლებისადმი მიძღვნილი გაერო-ს ათწლეულის (1995-2004) სამოქმედო გეგმის დოკუმენტიდან პუნქტი 2.).

პროცესის მსვლელობა დამოკიდებულია ადგილობრივ საგანმანათლებლო სისტემაზე, რომელთა შორისაც დიდი სხვაობა არსებობს სხვადასხვა ასპექტში, მათ შორის, საკუთარი სწავლების მიზნების განსაზღვრისას, მასწავლებელთა მოქმედების თავისუფლების ხარისხის მხრივ. მიუხედავად ამისა, მასწავლებელი იყო, არის და ყოველთვის იქნება მნიშვნელოვანი ფიგურა, რომელსაც ინიციატივის გამოჩენა

შეუძლია და, აქედან გამომდინარე, მას დიდი პასუხისმგებლობა აკისრია საკლასო გარემოში ადამიანის უფლებათა შესახებ ცოდნის მოსწავლეებისათვის გადაცემისა და ადამიანის უფლებათა ხელშეწყობის საქმეში. თუმცა, ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება საკმარისი არ არის. ამ ღირებულებების დამკვიდრება მოსწავლეების ცნობიერებაში უნდა განხორციელდეს დემოკრატიული გადაწყვეტილებების მიღებისა და მოქმედების საშუალებით. მოსწავლეებს ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში სურვილი უჩნდებათ, მათ შესახებ მათი პრაქტიკაში გამოყენების საშუალებით ისწავლონ.

ის ფაქტი, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია³ თითქმის მთელ მსოფლიოში მოქმედებს და გამოიყენება, ძალიან მნიშვნელოვანია მასწავლებლებისათვის. იმ პერცეფციებზე მუშაობისას, რომლებიც წლებია, რაც ფართოდ იქნა დამკვიდრებული, მასწავლებელს გულწრფელად შეუძლია განაცხადოს, რომ იგი ხელს უწყობს ნორმატიული სისტემის დამკვიდრებას, რომელიც მიღებულია საერთაშორისო საზოგადოებისა და ქვეყნების მთავრობების მიერ. განათლების სისტემებს შორის სხვაობა თვალშისაცემია. თუმცა, ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებისას, მასწავლებლები ორმაგად არიან დაცული, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესი, საკლასო გარემოსა და მთელ სკოლაში, ადამიანის უფლებათა დაცვის საშუალებით უნდა ხორციელდებოდეს.

ეს ყოველგვარ ფარისევლობას გამორიცხავს. მარტივად რომ ვთქვათ, ფარისევლობა განათლებაში გულისხმობს სწავლების საგანსა და სწავლებისას გამოყენებულ მეთოდებს შორის აშკარა შეუსაბამობას. მაგალითად, „დღეს ჩვენ ვისაუბრებთ სიტყვის თავისუფლებაზე - უკანა რიგებში შეწყდეს საუბარი, ახლავე!“ ასე მოსწავლეები გაცილებით მეტს სწავლობენ ძალაუფლების შესახებ, ვიდრე ადამიანის უფლებათა და ადამიანის ღირსებისადმი პატივისცემის შესახებ, რომელიც ადამიანის თავისუფლებათა საფუძველს წარმოადგენს. თუ მოსწავლეებს საკმარისი დრო აქვთ იმისათვის, რომ კარგად შეისწავლონ საკუთარი მასწავლებელი და, აგრეთვე, მისი

³ მიღებულ იქნა გაერთიანებული ერების გენერალური ასამბლეის მიერ 1948 წლის 10 დეკემბერს.

პირადი შეხედულებები, ამან შესაძლებელია გაართულოს მასწავლებლის ამოცანა, რომელიც პოზიტიური შედეგების მიღებაზეა ორიენტირებული. მაგალითად, იმ განზრახვით, რომ მასწავლებლის კეთილგანწყობა მოიპოვონ, ზოგიერთი მოსწავლე ცდილობს, გადაიღოს და გაახმოვანოს მასწავლებლის პირადი შეხედულებები, ნაცვლად იმისა, რომ ჩამოაყალიბოს საკუთარი შეხედულება და გამოთქვას საკუთარი აზრი. ეს, სულ მცირე, დასაწყის ეტაპზე მაინც, შესაძლებელია გახდეს ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც მოსწავლეები არ გამოთქვამენ თავიანთ მოსაზრებებს. მთელი ის სირთულეები, რომლებიც ფარისევლობას სდევს თან, უამრავ რთულ კითხვას წარმოშობს იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა იქნეს დაცული როგორც მასწავლებლის, ასევე, მოსწავლის ღირსება საკლასო გარემოში, სკოლასა და ფართო საზოგადოებაში. ეს აიძულებს მასწავლებლებს, ეძიონ გზები და საშუალებები, რომ პროცესებში ჩართონ სხვა მხარეები, რათა მიიღონ გადაწყვეტილება იმის შესახებ, თუ რა აკეთონ, როგორ, და რა მიზნით; ეს გულისხმობს არა მარტო მოსწავლეების, სკოლის ადმინისტრაციის, საგანმანათლებლო სფეროზე პასუხისმგებელი პირებისა და მოსწავლეთა მშობლების ჩართვას, არამედ, აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში, იმ საზოგადოების წევრების ჩართვას, რომელშიც მათ უწევთ ცხოვრება და მუშაობა.

დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების მიზანს წარმოადგენს კომპეტენციების განვითარების ხელშეწყობა სამ სფეროში: მოცემულ თავში, ამ კომპეტენციების განვითარების თვალსაზრისით, შედეგი სურათი გვაქვს:

კომპეტენცია		
... პოლიტიკური ანალიზი და განსჯა	... მეთოდის გამოყენება	... პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება
**	***	*

დამხმარე ინსტრუმენტები

წინამდებარე თავში გამოიყენება ქვევით მოცემული ინსტრუმენტები, მოსწავლეთათვის განკუთვნილი დამხმარე ინსტრუმენტებიდან. მასწავლებელმა უნდა გადაწყვიტოს, სჭირდება თუ არა ყველა მოსწავლეს ან ზოგიერთ მოსწავლეს დამატებითი ინსტრუქციები მოცემული ინსტრუმენტებით სარგებლობასთან დაკავშირებით.

0	ინფორმაციის მოძიება ბიბლიოთეკებში
0	ინფორმაციის მოძიება ინტერნეტში
x	ინტერვიუებისა და კვლევების წარმართვა
x	გამოსახულებებისა და სურათების ინტერპრეტირება
0	გონებრივი ვიზუალიზაცია/წარმოსახვა
0	პოსტერების შექმნა
0	გამოფენების მოწყობა
x	პრეზენტაციების დაგეგმვა და გამართვა
x	პრეზენტაციების გამართვა სლაიდების და PowerPoint-ის პროგრამის თანხლებით
0	საგაზეთო სტატიების დაწერა
0	წარმოდგენების გამართვა
0	დებატების წარმოება

თავი 8: უფლებები და თავისუფლება

ჩემი უფლებები - შენი უფლებები

ადამიანის უფლებები: რა არის მნიშვნელოვანი ჩემთვის? შენთვის? სხვებისათვის?

გაკვეთილის თემა	სწავლის მიზნები	მოსწავლის ამოცანა	რესურსები	მეთოდები
გაკვეთილი 1: სურვილები და საჭიროებები: რა არის ჩემთვის მნიშვნელოვანი?	მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ ინდივიდუალური სურვილები - საგნები, რომლებიც მათ სურთ რომ ჰქონდეთ და იდეები, რომლებიც მათ სურთ, რომ განახორციელონ - ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც ის საგნები, რომლებიც ადამიანს ფაქტობრივად სჭირდება, რათა სრულყოფილი ცხოვრებით იცხოვროს.	მოსწავლეები არჩევენ სურათებს, რომლებიც მათ სურვილებსა და საჭიროებებს გამოხატავს და განიხილავენ მათ და გამოაქვთ დასკვნები.	ზონარი (ქსოვილის ზოლი), სარკები (თოკის), ქურნალებიდან ამოჭრილი სურათები, მოსწავლეებისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები.	ჯგუფური სამუშაო.
გაკვეთილი 2: ადამიანის უფლებები: რას გვამცნობს ისინი?	მოსწავლეები მათ მიერ გაკეთებულ ჩამონათვალში შეტანილ თითოეულ საჭიროებას უსადაგებენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მუხლებს. ამგვარად, მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ მოცემული დეკლარაცია ზედმიწევნით ზუსტად ასახავს ადამიანების საჭიროებებს.	მოსწავლეები წინა გაკვეთილზე გაკეთებულ დასკვნებს უკავშირებენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციიდან შერჩეულ მუხლებს.	მოსწავლეებისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები (ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის გამარტივებული ვერსია), მე-8 თავის 1- ლ გაკვეთილზე შედგენილი საჭიროებების ჩამონათვალი.	ჯგუფური სამუშაო, კვლევა.

<p>გაკვეთილი 3: კვლევა: რას ფიქრობს ხალხი ჩვენ გარშემო და რა იციან მათ</p>	<p>მოსწავლეები ცოდნას იძენენ მოზრდილებისათვის ინტერვიუების ჩამორთმევის საშუალებით, უხვამენ რა მათ კითხვებს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით მათ ხელთ არსებული ცოდნისა და დამოკიდებულებების შესახებ. ისინი არ კვებენ, რამდენად განსხვავებულად შეიძლება იქნეს შეფასებული ადამიანის ცალკეული უფლება.</p>	<p>მოსწავლეები ადგენენ კითხვარს და, მომზადების მიზნით, ინტერვიუებს არ თმევენ საკუთარ თანაკლასელებს. თავად გამოკითხვას მოსწავლეები სამინაო დავალების სახით ასრულებენ, შემდგომი კვირის განმავლობაში.</p>	<p>მოსწავლეებისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები, კალმები და ფანქრები.</p>	<p>ჯგუფური კვლევა.</p>
<p>გაკვეთილი 4: ადამიანის უფლებები ცოცხალია!</p>	<p>მოსწავლეები რწმუნდებიან, თუ რამდენად განსხვავებულად შეიძლება იქნეს შეფასებული ადამიანის ცალკეული უფლება, აცნობენ რა კლასს მათ მიერ სამინაო დავალების სახით შესრულებული გამოკითხვების შედეგებს. მოსწავლეები აჯამებენ შეძენილ ცოდნას და ამგვარად იძენენ ცოდნასა და კომპეტენციებს.</p>	<p>მოსწავლეები აცნობენ კლასს მათ მიერ სამინაო დავალების სახით შესრულებული გამოკითხვების შედეგებს. მოსწავლეები აჯამებენ შეძენილ ცოდნას.</p>	<p>A4 ფორმატის ფურცლები.</p>	<p>ჯგუფური განხილვა, საერთო საკლასო განხილვა.</p>

გაკვეთილი 1

სურვილები და საჭიროებები: რა არის ჩემთვის მნიშვნელოვანი?

მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ განასხვავონ სურვილები ძირითადი საჭიროებებისაგან

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ ინდივიდუალური სურვილები - საგნები, რომლებიც მათ სურთ, რომ ჰქონდეთ და იდეები, რომლებიც მათ სურთ, რომ განახორციელონ - ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც ის საგნები, რომლებიც ადამიანს ფაქტობრივად სჭირდება, რათა სრულყოფილი ცხოვრებით იცხოვროს.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები არჩევენ სურათებს, რომლებიც მათ სურვილებსა და საჭიროებებს გამოხატავს და განიხილავენ მათ და გამოაქვთ დასკვნები.
რესურსები	ზონარი (ქსოვილის ზოლი), თოკის სარჩები, ჟურნალებიდან ამოჭრილი სურათები, მოსწავლეებისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები.
მეთოდები	ჯგუფური სამუშაო.

ინფორმაცია

ადამიანის უფლებებს აქვს როგორც ეთიკური, ასევე სამართლებრივი ხასიათი. მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებები ერთ განუყოფელ მთლიანობას წარმოადგენს, აშკარაა, რომ თითოეული პიროვნება თავად განსაზღვრავს, რომელი უფლებაა მისი ცხოვრებისათვის მნიშვნელოვანი და, შესაბამისად, მისთვის პრიორიტეტული. გარდა ამისა, აუცილებელია იმის გაცნობიერება - განსაკუთრებით მოზარდებისათვის - რომ ყველა საჭიროება არ წარმოადგენს იმ ძირითად საჭიროებებს, რომლებიც უფლებებად იქნა აღიარებული, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტებით. სურვილებსა და საჭიროებებს შორის გარჩევა, იმის

გაცნობიერება და პატივისცემა, რომ ადამიანები შეიძლება გარკვეულ უფლებებს სხვა უფლებებზე მაღლა აყენებდნენ და, ამავდროულად, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ჩარჩოების არსებობის მნიშვნელობის აღიარება წარმოადგენს პროცესს, რომელიც ხანგრძლივ სწავლას საჭიროებს. მიუხედავად იმისა, რომ წინამდებარე თავში არ ვეხებით ადამიანის უფლებათა სამართლებრივ ასპექტებს, მასწავლებლებისათვის ცნობილი უნდა იყოს, რომ იურიდიული ხელშეკრულებები - რომლებსაც ხელს აწერენ და რომელთა დებულებების შესრულებაზეც თანხმდებიან და ვალდებულებას იღებენ სახელმწიფოები - ეფუძნება ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის ნორმატიულ ჩარჩოებს. ევროპის მასშტაბით, ძირითად სამართლებრივ დოკუმენტს, რომელიც ადამიანის უფლებებს ეხება, წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია).⁴

გაკვეთილის აღწერა

საკლასო ოთახი ისე უნდა მოვაწყოთ, რომ მოსწავლეებმა თავისუფლად შეძლონ ოთხ-ოთხი ან ექვს-ექვსი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებში მუშაობა. მასწავლებელი, გაკვეთილის მსვლელობისას, საჭირო მასალას ათავსებს ცალკე მაგიდაზე, რომლიდანაც მოსწავლეებს შეუძლიათ აიღონ მასალა, რომელიც მათ დასჭირდებათ და გაკვეთილის ბოლოს თავის ადგილზე დააბრუნონ ის. საკუთრება მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში, და როგორც მოსწავლეები, ასევე მასწავლებელიც, საკლასო ოთახს საკუთარ საცხოვრებელ სივრცედ უნდა აღიქვამდნენ და შესაბამისად ზრუნავდნენ მასზე. საკლასო ოთახის კედლებზე რაც შეიძლება ბევრი (ათობით და შესაძლებელია ასობით) გაზეთიდან ამონაჭერი სურათები უნდა იყოს გამოფენილი.

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, დადგინონ კედლის წინ, რომელზეც სურათებია გამოფენილი და იწვევს მათ დისკუსიაში მონაწილეობის მისაღებად:

⁴ ETS No. 5, რომელზეც ხელის მოწერა დაიწყო 1950 წლის 4 ნოემბერს და რომელიც ძალაში შევიდა 1953 წლის 3 სექტემბერს.

- რა გამოცდილება მიიღეთ, როდესაც სურათებს აგროვებდით?
- იყო ისეთი რამ, რამაც თქვენი გაცემა გამოიწვია? და თუ იყო, რა?

რამდენიმეწუთიანი შესავალი საუბრის შემდეგ მასწავლებელი ორ მოსწავლეს აძლევს დავალებას, ბოლოებით დაიჭირონ ზონარი (დაახლოებით 4 მეტრი სიგრძის) და 12 სამაგრი. ამის შემდეგ, მასწავლებელი იღებს წინასწარ მომზადებულ ორ ბარათს, რომელთაგანაც ერთზე წერია „სურვილები“, ხოლო მეორეზე - „საჭიროებები“. ამ ბარათებს მასწავლებელი ზონარის ორ ბოლოში ამაგრებს და სთხოვს მოსწავლეებს, დაფიქრდნენ, თუ რომელ სურათებს მოათავსებდნენ ისინი ბარათის ქვეშ, რომელზეც დატანილია წარწერა „სურვილები“ და რომელს - ბარათის ქვეშ, რომელზეც დატანილია წარწერა „საჭიროებები“. მას შემდეგ, რაც ყველა მოსწავლე გონებაში დაახარისხებს სურათებს, მასწავლებელი სთხოვს ორ მოსწავლეს, მათ მიერ არჩეული სურათები შესაბამისი ბარათის ახლოს დაკიდონ და ახსნან, რატომ მიიღეს ეს გადაწყვეტილება. ამის შემდეგ მასწავლებელი შეეცდება, მოსწავლეებს აუხსნას განსხვავება სურვილებსა და საჭიროებებს შორის, მათთან საუბრისა და დისკუსიის საშუალებით, მაგრამ არ უნდა მიაწოდოს მათ განმარტებები, ნაცვლად ამისა, მან უნდა მოისმინოს მოსწავლეების მიერ გამოთქმული განმარტებები, შეაგროვოს და დაახარისხოს ისინი.

მოსწავლეები მუშაობენ ოთხ-ოთხი ან ექვს-ექვსი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებში. მათ ეძლევათ შემდეგი დავალება: თითოეულმა ჯგუფმა უნდა შეარჩიოს 10 სურათი, 5 - სათაურით „სურვილები“ და 5 - სათაურით „საჭიროებები“. თითოეულმა ჯგუფმა უნდა შეასრულოს წერიტი სამუშაო (მასწავლებელი თავად არჩევს ამ ეტაპზე გამოსაყენებელ მეთოდს, იგი მოსწავლეებს ან ურიგებს სამუშაო ფურცლებს, ან დავალების პირობას წერს დაფაზე).

დავალება და პრეზენტაცია:

- საკლასო ოთახში წარმოდგენილი სურათებიდან თითოეულმა ჯგუფმა უნდა შეარჩიოს 10 სურათი. ამათგან 5 სურათი უნდა განეკუთვნებოდეს კატეგორიას „სურვილები“, ხოლო დანარჩენი 5 - კატეგორიას „საჭიროებები“ (იმ

შემთხვევაში, თუ ორი ან მეტი ჯგუფი არჩევანს ერთსა და იმავე სურათზე აკეთებს, დაეხმარეთ მათ გამოსავლის პოვნაში).

— მოსწავლეები ჯგუფებში განიხილავენ თავიანთ არჩევანს და ცდილობენ, უპასუხონ შემდეგ კითხვებს:

- რატომ არის ეს მნიშვნელოვანი ჩემთვის?

- რა მოხდებოდა, რომ არ მქონდეს ეს?

- რა მინდა, მქონდეს და რას მინდა მივაღწიო შემდგომ ცხოვრებაში?

- რას ნიშნავს ეს ჩემთვის, როგორც გოგონასათვის/ვაჟისათვის?

— ამის შემდეგ მოსწავლეებმა მათ მიერვე შერჩეული სურათები უნდა დაახარისხონ იმის მიხედვით, თუ რომელი მათგანია უფრო მნიშვნელოვანი და რომელი - ნაკლებ მნიშვნელოვანი და მათ უნდა შეძლონ ამგვარად დახარისხების მიზეზის ახსნა. მათ მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას მთელი ჯგუფი უნდა იზიარებდეს.

— ჯგუფის ორი წევრი ბოლოებით იჭერს ზონარს, რომელზეც მოსწავლეების მიერ შერჩეული თანამიმდევრობით არის დაკიდებული სურათები და ჯგუფის ერთი წევრი განმარტავს ჯგუფის არჩევანის მიზეზებს, ამავდროულად, საკმარისია არა ყველა სურათის, არამედ მხოლოდ პირველი და უკანასკნელი არჩევანის განმარტება. ბოლოს, მოსწავლეებმა უნდა სცადონ, საკუთარი სიტყვებით ახსნან განსხვავება სურვილებსა და საჭიროებებს შორის და, ასევე, შეეცადონ, განმარტონ ეს ორივე ტერმინი.

მოსწავლეების მიერ შექმნილი ზონრები, მათზე დაკიდებული სურათებით, უნდა გამოიფინოს კედელზე (ან საკლასო ოთახის სხვა რომელიმე ადგილზე).

გაკვეთილი 2

ადამიანის უფლებები: რას გვამცნობს ისინი?

მოსწავლეები საკუთარ საჭიროებებს განიხილავენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მუხლების მიხედვით

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები მათივე მიერ გაკეთებულ ჩამონათვალში შეტანილ თითოეულ საჭიროებას უსადაგებენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მუხლებს. ამგვარად, მოსწავლეები აცნობიერებენ, რომ მოცემული დეკლარაცია ზედმიწევნით ზუსტად ასახავს ადამიანების საჭიროებებს.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები წინა გაკვეთილზე გაკეთებულ დასკვნებს უკავშირებენ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციიდან შერჩეულ მუხლებს.
რესურსები	მოსწავლეებისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები (ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის გამარტივებული ვერსია), მე-8 თავის 1-ლ გაკვეთილზე შედგენილი საჭიროებების ჩამონათვალი.
მეთოდები	ჯგუფური სამუშაო, კვლევა.

გაკვეთილის აღწერა

გაკვეთილის დასაწყისში, მასწავლებელმა უნდა შეაჯამოს 1-ლი გაკვეთილის შედეგები. მან პარალელი უნდა გაავლოს საჭიროებებსა და ადამიანის უფლებებს შორის და მცირე პრეზენტაციით წარსდგეს მოსწავლეების წინაშე, ადამიანის უფლებების ისტორიის შესახებ (იხილეთ სამუშაო ფურცელი: „ადამიანის უფლებები: უფლებებისა და შესაბამისი საჭიროებების ჩამონათვალი“). მასწავლებლის პრეზენტაცია არ უნდა გაგრძელდეს 10 წუთზე მეტხანს განმავლობაში.

მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება, რომლის შესასრულებლად, მათ, მათივე მიერ წინა გაკვეთილზე განსაზღვრული საჭიროებები უნდა დაუკავშირონ ადამიანის

უფლებებს, რომელთა გამარტივებული ჩამონათვალიც მოცემულია მათთვის დარიგებულ სამუშაო ფურცლებზე. მოსწავლეები მუშაობენ იმავე ჯგუფებში, რომლებშიც ისინი წინა გაკვეთილის მსვლელობისას იყვნენ გადანაწილებული. ჯგუფებში მუშაობისას, მათ უნდა განიხილონ შემდეგი კითხვები: ადამიანის რომელი უფლებები არის მათთვის მნიშვნელოვანი, თუნდაც გაუცნობიერებლად? შეუძლიათ მათ უფლებებსა და საჭიროებებს შორის არსებული კავშირის აღქმა? შეუძლიათ რეალური ცხოვრებიდან მოიყვანონ მაგალითი, რომელიც კონკრეტულ უფლებას უკავშირდება? ამ კითხვებზე პასუხის გაცემასა და მათზე მსჯელობაში მათ სამუშაო ფურცლებზე მოცემული მასალა დაეხმარება. მასწავლებელი იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, მოსწავლეებმა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის გამარტივებული ვერსიით უნდა ისარგებლონ თუ ორიგინალით. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის გამარტივებული ვერსიის გამოყენებისას, მოსწავლეები ძალიან მარტივად აცნობიერებენ, რომ ადამიანის უფლებები ყოველდღიური საჭიროებების საფუძველზე იქნა შემუშავებული.

ამონარიდი მოსწავლეთათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლიდან:

ძირითად უფლებათა ჩამონათვალი	ჩვენ მიერ განსაზღვრული „საჭიროებები“	ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის ორიგინალის რომელ მუხლშია იგი შესული?
<i>სიცოცხლის, არსებობის უფლება</i>		
<i>მუშაობის უფლება</i>		
<i>საკუთრების უფლება</i>		
<i>სიტყვის თავისუფლებით სარგებლობის უფლება</i>		
...		

მოსწავლეები უნდა შეეცადონ, მათ მიერ წინა გაკვეთილზე განსაზღვრული საჭიროებათა ჩამონათვალი სამუშაო ფურცლებზე გადაიტანონ. ეს მარტივი არ იქნება, ვინაიდან უფლებები და საჭიროებები განსხვავებულად იქნება

ჩამოყალიბებული. ამ სირთულემ მოსწავლეებს შორის დისკუსიების გამართვის აუცილებლობა შეიძლება განაპირობოს, რომლის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილებებიც, შესაძლებელია, ყოველთვის გასაგები არც იყოს. დავალება ამას ითვალისწინებს.

შემდეგ ეტაპზე, მოსწავლეთა ჯგუფები საკუთარ ნამუშევრებს ადარებენ ადამიანის უფლებათა დეკლარაციის ორიგინალს.

გაკვეთილის დასასრულს, მოსწავლეებმა უნდა შეადგინონ საერთო ჩამონათვალი, რაც გულისხმობს ჯგუფების მიერ შესრულებული სამუშაოების კომბინირებას და მის გადატანას დიდი ფორმატის ფურცელზე, რომელსაც ყველა მოსწავლე უნდა გაეცნოს. თუ საკლასო გარემოში კომპიუტერის გამოყენების შესაძლებლობა არსებობს, მოსწავლეებს შეუძლიათ, ჩამონათვალის ელექტრონული ვერსია შექმნან, რა დროსაც მათი სამუშაო ფურცლები ნიმუშის სახით უნდა იქნეს გამოყენებული. შესაძლებელია ამის გაკეთება დაევალოს მოსწავლეთა მცირერიცხოვან ჯგუფს, რომელიც ამას საშინაო დავალების ფორმით შეასრულებს. აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში, ერთიანი ჩამონათვალის შედგენის ვალდებულება შესაძლებელია თავად მასწავლებელმაც იკისროს.

გაკვეთილი 3

კვლევა: რას ფიქრობს ხალხი ჩვენ გარშემო და რა იციან მათ

მოსწავლეები ატარებენ მცირე კვლევას ადამიანის უფლებების შესახებ

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები ცოდნას იძენენ მოზრდილებისათვის ინტერვიუების ჩამორთმევის საშუალებით, უსვამენ რა მათ კითხვებს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით მათ ხელთ არსებული ცოდნისა და დამოკიდებულებების შესახებ. ისინი არკვევენ, რამდენად განსხვავებულად შეიძლება შეფასდეს ადამიანის ცალკეული უფლება.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები ადგენენ კითხვარს და, მომზადების მიზნით, ინტერვიუებს ართმევენ საკუთარ თანაკლასელებს. თავად გამოკითხვას მოსწავლეები საშინაო დავალების სახით ასრულებენ, შემდგომი კვირის განმავლობაში.
რესურსები	მოსწავლეებისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები, კალმები და ფანქრები.
მეთოდები	ჯგუფური კვლევა.

გაკვეთილის აღწერა

კლასს ახლა აქვს ადამიანის უფლებათა ჩამონათვალი (რომელიც ადამიანის უფლებათა არასრულ ჩამონათვალს წარმოადგენს). ამ ჩამონათვალიდან აშკარა ხდება, რომ ადამიანის უფლებათა ცნების შესახებ წარმოდგენის არქონის შემთხვევაშიც კი, ყველასათვის ცნობილია, რომ ადამიანებს აქვთ აუცილებელი მოთხოვნილებები და საჭიროებები, რომლებიც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მუხლებში შესული უფლებების ანალოგიურია. ამის შესახებ ინფორმაციის მოპოვებით, მოსწავლეები ადამიანის უფლებათა შექმნის ისტორიას აღადგენენ, რომელიც არ შექმნილა განყენებულად, არამედ შექმნა იმ მოსაზრების საფუძველზე, რომ ყველა ადამიანს გააჩნია ძირითადი უფლებები, რომელთა ხელყოფასაც დაუშვებელია ადგილი ჰქონდეს ნებისმიერი სხვა პირის მხრიდან.

წინამდებარე თავის მე-3 და მე-4 გაკვეთილების მსვლელობისას, მოსწავლეებს ევალუბათ მოკლე გამოკითხვის წარმოება. გამოკითხვას მოსწავლეები აწარმოებენ იმ საზოგადოების წევრებს შორის, რომელსაც თავად მიეკუთვნებიან. მოსწავლეები ცდილობენ, გაარკვიონ, რა მოსაზრებები გააჩნიათ საზოგადოების წევრებს ადამიანის უფლებათა შესახებ, როგორ აფასებენ ისინი ადამიანის უფლებებს და, ზოგადად, რამდენად კარგად იცნობენ საზოგადოების წევრები ადამიანის უფლებებს.

მოსწავლეები თავად უკეთებენ კვლევას ორგანიზებას, თავად ცდილობენ წარმართვას და შეფასებას, რომლის მიზანსაც წარმოადგენს იმის გარკვევა, თუ რა ადგილი უკავია ადამიანის უფლებებს იმ გარემოში, რომელშიც მოსწავლეებს უწევთ ცხოვრება. მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს სამუშაო ფურცლებს, რომლებშიც მოსწავლეებმა უნდა გააკეთონ ჩანაწერები, სხვადასხვა კატეგორიის მიხედვით გადანაწილებული, მათ კითხვებზე მიღებული პასუხების შესახებ, ეს კატეგორიებია: პირადი დამოკიდებულება ადამიანის უფლებებისადმი, ადამიანის უფლებების ცოდნის დონე და ქვეყანაში არსებული სიტუაცია ადამიანის უფლებათა დაცვის თვალსაზრისით. მოსწავლეების მიერ ჩატარებული გამოკითხვისას, მათი რესპონდენტები უნდა იყვნენ მოზრდილი პირები (ნათესავები, მეგობრები, მეზობლები, ქუჩაში გამვლელები), რომლებსაც მოსწავლეების შემდეგ კითხვებს დაუსვამენ:

- თქვენი აზრით, რამდენად მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლებათა მთელ მსოფლიოში დამკვიდრება? თუ მნიშვნელოვანია, რატომ? თუ არ არის მნიშვნელოვანი, რატომ?
- ადამიანის რომელი უფლებები უნდა იყოს დაცული ყველაზე მეტად მთელ მსოფლიოში?
- ვინ უნდა უზრუნველყოს ამ უფლებების დაცვა?
- ადამიანის რომელი უფლებები საჭიროებს დაცვას ჩვენს ქვეყანაში?
- ვინ უნდა უზრუნველყოს ამ უფლებების დაცვა?

მოსწავლეები უნდა გავაფრთხილოთ, რომ მათ არ უნდა შეაფასონ რესპონდენტთა შეხედულებები და მოსაზრებები იმის მიხედვით, რამდენად სწორია თუ არასწორი

ისინი და, ასევე, არ უნდა შეაფასონ რესპონდენტთა ცოდნის დონე. მათ მხოლოდ პასუხების ჩანიშვნა ევალებათ.

ინტერვიუების წარმართვა არ არის მარტივი პროცედურა. მოსწავლეებს შეუძლიათ მოემზადონ ინტერვიუს ჩასატარებლად, საკლასო გარემოში ინტერვიუების სიმულირების საშუალებით, სადაც მოსწავლეთა მცირერიცხოვანი ჯგუფი ასრულებს კორესპონდენტების როლს, ხოლო ორი მოსწავლე - ქუჩაში გამვლელი უცნობი პირების როლს. კლასში შესაძლებელია, აგრეთვე, მეგობრებთან ან ნათესავებთან ინტერვიუების ინსცენირებაც. მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებს არ დაავიწყდეთ საკუთარი თავის წარდგენა და პოტენციური რესპონდენტისათვის იმის ახსნა, თუ რას ემსახურება ეს ინტერვიუ და რა არის მისი მიზანი. კლასში ინტერვიუების ინსცენირებისას, დანარჩენი მოსწავლეები უნდა დააკვირდნენ ინსცენირებაში მონაწილე მოსწავლეების ქცევებს, გააკეთონ კომენტარი და გამოთქვან მოსაზრებები ინტერვიუს წარმართვასთან დაკავშირებით, რაც უზრუნველყოფს ყველა მოსწავლის ჩართულობას აქტივობაში.

რა უნდა გაითვალისწინონ მოსწავლეებმა?

- როგორ უნდა მოხდეს ჩანაწერების გაკეთება?
- როგორ უნდა გადანაწილდეს ფუნქციები ჯგუფის იმ წევრებს შორის, რომლებიც ინტერვიუზე ერთად მუშაობენ?
- როგორ უნდა მოხდეს შედეგების წარდგენა მომავალ გაკვეთილზე?

მოსწავლეებს ინტერვიუს ჩასატარებლად ეძლევათ ერთი კვირა. რეკომენდებულია, ეს დავალება, რომელიც ინტერვიუს აღებას გულისხმობს, მოსწავლეთა მცირერიცხოვანი ჯგუფების მიერ იქნეს შესრულებული.

გაკვეთილი 4

ადამიანის უფლებები ცოცხალია!

კვლევის შედეგების წარმოდგენა და მათი განხილვა

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები რწმუნდებიან იმაში, თუ რამდენად განსხვავებულად შეიძლება იქნას შეფასებული ადამიანის ცალკეული უფლება, აცნობენ რა კლასს მათ მიერ საშინაო დავალების სახით შესრულებული გამოკითხვების შედეგებს. მოსწავლეები აჯამებენ შეძენილ ცოდნას და ამგვარად იძენენ ცოდნასა და კომპეტენციებს.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები აცნობენ კლასს მათ მიერ საშინაო დავალების სახით შესრულებული გამოკითხვების შედეგებს. მოსწავლეები აჯამებენ შეძენილ ცოდნას.
რესურსები	A4 ფორმატის ფურცლები.
მეთოდები	ჯგუფური განხილვა, საერთო საკლასო განხილვა.

ინფორმაცია

დისკუსია (აზრებისა და შეხედულებების გაცვლა-გამოცვლა, ლათინური სიტყვიდან *discussion*, ე. ი. კამათი) ვერბალური კომუნიკაციის ერთ-ერთი ფორმაა, რომელიც ორ ან მეტ ადამიანს შორის ხორციელდება, რომლის დროსაც ერთ ან რამდენიმე საკითხზე მიმდინარეობს მსჯელობა - ე.ი. დისკუსია - და სადაც ყველა მხარე საკუთარი არგუმენტებით გამოდის. დისკუსია უნდა მიმდინარეობდეს ურთიერთპატივისცემის ფონზე. დისკუსიის დახვეწილი ფორმა გულისხმობს მასში მონაწილე მხარეების მზადყოფნას იმისათვის, რომ საშუალება მისცეს და, რიგ შემთხვევაში, გაამხნეოს სხვა მონაწილეები, რათა მათ მისი მოსაზრებისაგან განსხვავებული მოსაზრება თუ შეხედულება გამოთქვან და, ნაცვლად იმისა, რომ ხელაღებით უარყოს ეს მოსაზრებები, ყურადღებით მოისმინოს და გაითვალისწინოს ისინი. პიროვნული მახასიათებლები, როგორცაა სიმშვიდე, აუღელვებლობა და

თავაზიანობა, ყველა მხარის სასარგებლოდ იმოქმედებს. საუკეთესო შემთხვევაში, დისკუსიის შედეგი პრობლემის მოგვარებაა, ან კომპრომისი, რომელიც ყველასათვის მისაღებია.

თანამედროვე საზოგადოებებში დისკუსიები წარმოადგენს უთანხმოებათა, ინტერესთა კონფლიქტისა და განსხვავებული მიზნების გამო შექმნილი დაპირისპირების ცივილიზებული, არამალადობრივი გზით გადაჭრის საშუალებას. აქედან გამომდინარე, შესაძლებელი ხდება კონფლიქტების არა ჩახშობა, არამედ გადაჭრა. დისკუსიებში მონაწილეობისათვის საჭირო უნარების სწავლითა და დახვეწით, მოსწავლეები სწავლობენ, როგორ მიაღწიონ მშვიდობას და შეინარჩუნონ იგი საზოგადოებაში.

გაკვეთილის აღწერა

მოსწავლეებმა მთელი კლასის წინაშე უნდა წარადგინონ გამოკითხვის შედეგები, რომელიც ადამიანის უფლებებისადმი საზოგადოების დამოკიდებულებას, მათ შესახებ ცოდნის დონესა და მათი გახორციელების ხარისხს ასახავს. ერთი გაკვეთილის განმავლობაში შეუძლებელი იქნება ყველა მოსწავლემ წარადგინოს საკუთარი შედეგები. ამ მიზნით, კლასი უნდა გაიყოს სამ ჯგუფად, რომელთაც ერთობლივი შედეგების წარდგენა ევალებათ.

შედეგების გაცნობის შემდეგ, მოსწავლეებმა უნდა გამართონ საერთო საკლასო სხდომა, რომლის დროსაც განიხილება მხოლოდ ზოგადი შთაბეჭდილებები და რომლის დროს წამოჭრილი საკითხებიც საფუძვლად დაედება შემაჯამებელ დისკუსიას.

რეკომენდებულია, ყველა მოსწავლემ გააკეთოს ჩანაწერი ქალაქის ფურცელზე, იმის შესახებ, თუ კვლევის ჩატარებისას რამ გამოიწვია მათი გაოცება, რამ გამოიწვია მათი გაღიზიანება და რა იყო მათთვის დამაკმაყოფილებელი.

მოცემული ჩანაწერები ისეთი ფორმით უნდა გაკეთდეს, რომ შესაძლებელი იყოს მათი საკლასო ოთახის კედელზე გამოფენა.

ჩვენს ქვეყანაში ჯერ კიდევ მრავლად არის ადამიანის უფლებათა დარღვევის ფაქტები

ჩემი გაკვირვება გამოიწვია იმან, რომ ძალიან ბევრმა ადამიანმა გამოთქვა სურვილი, პასუხი გაეცა ჩემ მიერ დასმულ კითხვებზე.

ადამიანის უფლებათა დეტალები, ძირითადად, უცნობია.

შემაჯამებელი დისკუსიის დროს, მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ, ამ ეტაპზე, მან არ უნდა განუცხადოს მოსწავლეებს, რომ მათ უკვე ყველაფერი იციან ადამიანის უფლებათა შესახებ. მოსწავლეებმა პირველად გააცნობიერეს და გააანალიზეს ადამიანის უფლებები. საჭიროა მოსწავლეების მოტივირება, რათა მათ გააგრძელონ ფიქრი ადამიანის უფლებებზე და შეინარჩუნონ კრიტიკული მიდგომა მათთან დაკავშირებული საკითხებისადმი. მასწავლებელს შეუძლია, მოტივირებულ მოსწავლეებს მიუთითოს, გაეცნონ გაერთიანებული ერების, ევროპის საბჭოსა და ადამიანის უფლებათა დამცველი ისეთი ორგანიზაციების ნამუშევრებს, როგორცაა საერთაშორისო ამნისტია, რომელთა საშუალებითაც ისინი მეტი ინფორმაციის მიღებას შეძლებენ ადამიანის უფლებათა შესახებ.

მოსწავლეების მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგების მნიშვნელოვანი ელემენტები უნდა ჩამოყალიბდეს განცხადებების სახით, დატანილ იქნას შესაბამისი ფორმატის ფურცლებზე და განთავსდეს საკლასო ოთახის კედლებზე, რათა მათ მოსწავლეები დამოუკიდებლად გაეცნონ. ამის შემდეგ იმართება დისკუსია, რომელიც მოიცავს კითხვებსა და კომენტარებს შემდეგი საკითხების ირგვლივ:

- სწავლის პროცესები;
- ახალი ცოდნა;
- ინტერვიუების აღების დროს მიღებული გამოცდილება;

— მოსაზრებები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ შეიძლება კლასმა ან ინდივიდუალურმა მოსწავლემ გააგრძელოს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებულ თემასა და საკითხებზე მუშაობა.

ამ ეტაპზე, სასურველია, სასწავლო პროცესში მონაწილე ყველა მხარეს (მოსწავლეებს, მასწავლებელსა და სკოლას) წარმოდგენა ჰქონდეს იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება მომავალში ამ თემაზე მუშაობის გაგრძელება. ადამიანის უფლებები მუდმივად უნდა შედიოდეს ადამიანთა ინტერესის სფეროში - იგი არ წარმოადგენს თემას, რომელიც შესასწავლ თემათა ჩამონათვალში შესაძლებელია აღინიშნოს, როგორც გავლილი თემა.